

De opgave, die men Vondel zich in elk gedicht, in elken versregel telkens weer ziet stellen, is het in klank en maat en toon weergeven van een als kleur, rangschikking en beweging geconcipeerde wereld. Daarom stelle wie visueel is aangelegd, zich eerst die straten voor, die grachten, met de gevels der nieuwe koopmanshuizen, hier en daar verguld, en schitterend in de zon. Die atmosfeer van licht-grijs en goud, die wonderlijke mengeling van tastbare werkelijkheid en vibreerende ijlheid zal men dan terugvinden in regels als de volgende, waarin de kunstzin van Griekenland en de strijdbaarheid van Rome, wordt saamgevat in het beeld van Amsterdam, — of moet men reeds zeggen van 's dichters stad....?

„Maar AMSTERDAM, zoo zwaer met gout
Gekroont, en uit Godts schoot bedouwt
Met zegen....” (Bouwzang, vs. 69 vlgg.)

Dat Amsterdam zou leven in het epos, dat Bato's lotgevallen bezong, wiens nakomelingen hun stad — evenals Rome „uit asch en puin hersticht” — tot een „Keizerinne van Europe” hadden weten te maken; die burgerij stichtte zich thans in haar klassicistisch raadhuys een monument, dat de zeven antieke mirabilia mundi met een achtste wereldwonder kwam uitbreiden.

De opdracht nu, die Rembrandt in 1661 kreeg, was geen andere, dan die stof te behandelen, die verwachtingen te bevredigen, die magistraat te verheerlijken, die stad te bezingen en dat gebouw te decoreren.

Men noemde dat: „de samenzwering van Claudius Civilis.”

Er leeft óók een ander 17de eeuwsch Amsterdam in onzen geest, een stille stad met plompe torens en vergeten hoekjes, waar vervallen huizen half tegen de wallen staan geleund of schuil gaan onder zwaar geboomte; molens staan er rond die stad, veel molens en er zijn ophaalbruggen en poorten, die naar de polderwegen leiden (afb. 8, 9, 10).

De Westertoren steekt er in ijle rankheid bovenuit en het oude stadhuis staat er in deerniswekkende ontreddeering (afb. 6).

Men heeft zich eraan gewend te spreken van „de wereld van Rembrandt” en inderdaad omvat zijn werk de hoogste toppen en de diepste spelonken van menschelijk denken en gevoelen. Zijn onderwerpen zijn gekozen uit alle tijden waaraan de menschheid van zijn dagen heugenis bewaarde, zijn sujetten en hun attributen zijn ontleend aan vrijwel alle landen der toen bekende wereld, en er is wel geen genre te noemen in de schilderkunst van zijn dagen, of hij heeft er zich met zijn koortsachtige activiteit op toegelegd. Dat die wereld echter op betrekkelijk weinig punten met de ons bekende overeenkomt, mag bij het bovenvermelde spraakgebruik niet uit het oog worden verloren.

Den aard van het afwezige na te gaan, lag minder op den weg van vorige